

Formandens tale ved protestmødet den 1. april 2016 i Sognegården

Sognegården ST

Ved indvielsen af det nye Lejre Museum holdt vores borgmester en meget smuk og meget rigtig tale. Heri glædede hun sig over, at historieløsheden ikke fandtes i Lejre.

Desværre er der meget langt i vores storkommune fra Lejre til Hvalsø. Vi er vist nærmest udkantslejre.

Med kommunes accept skaber vi i stedet her historieløshed, afvikler et særligt bevaringsværdigt kulturmiljø og skænder kirkeomgivelserne med et aldeles utilpasset nybyggeri, og for en ordens skyld EHF forholder sig til byggeriet ikke til om det er privat eller almennyttigt. Samtidig ødelægger vi det miljø, der sammen med en grøn planlægning kunne have gjort Hvalsø til noget ganske særligt og dermed – selv om oddsene er meget hårde - skabt mulighed for en vis revitalisering af handelen.

Det startede ellers så pænt i den gamle Hvalsø Kommune med en samlet planlægning der muliggjorde erhverv bag Hovedgadens huse i haverne og på P-pladsen og flere passager mellem Hovedgaden og Søen. En rigtig god begyndelse var den første Netto.

Vi fik et bygningsforbedringsudvalg, der gav favorable lån af offentlige midler til bevaringsværdige huse.

Jeg blev formand, og man sendte mig på kursus, at jeg kunne lære at gøre det fagligt forsvarligt.

Ved kommunesammenlægningen gik det fuldstændigt galt. Al integreret planlægning ophørte og erstattedes af ad hoc lokalplaner for få matrikler ad gangen på baggrund de til enhver tid indkomne ønsker fra projektmagere med vores lokale bykonge i spidsen.

Efter at man har vedtaget Søtorvet, laver man så et fint borgerinddragelsesprojekt Vores Hvalsø og lader foretage den bygningsregistrering efter Save-metoden, som man skulle have foretaget inden.

Det er som et absurd teaterstykke af Franz Kafka.

Jeg har oplevet meget gennem årene i min tid som formand for naturfredningsforeningen på amtsplan og som formand for kulturmiljørådet for amtet, men det der foregår her nu, er noget af det værste, jeg har set.

Der foreligger ellers et godt plangrundlag. Det er bare at bruge det. I årene op til amternes nedlæggelse pålagde staten dem at foretage en registrering af kirkeomgivelserne og af kulturmiljøerne i deres områder. I Hvalsø roses det fine samspil mellem kirken og Hovedgadens karakteristiske huse.

Hovedgaden udpeges som særligt bevaringsværdigt kulturmiljø, fordi man her som et af de ganske få steder uforstyrret direkte kan følge udviklingen fra landsby til stationsby. Vi starter med stationen, hotellet og mejeriet og bevæger os så med ret høje huse ned mod landsbyens nordligste bebyggelse - kirken. Herefter trappes bygningshøjden langsomt ned, efterhånden som landsbyhusene afløses af stationsbyhuse. Allersydligst findes stadig bevaret nogle få landsbyhuse og endda en enkelt gård.

Stationsbyens huse er bygget på kort tid og er meget tidstypiske og med masser af godt håndværk, og der har været overskud til små finurligheder i murværk og tømrerarbejder til pynt.

Hovedgaden er særligt sårbar overfor nedrivninger, og byggeri der ikke indpasses.

Altså lige det, der nu skal ske. Dermed afvikles byens status som særligt bevaringsværdigt kulturmiljø.

Jamen er alting da bevaringsværdigt? Nej.

Må der slet ikke rives noget ned og bygges noget nyt? Jo naturligvis. Vi skal bare gøre tingene med omtanke.

Egnshistorisk Forening har i øvrigt fra 1976 til 2012 præmieret bygninger: Boliger, institutioner, erhverv, gammelt og nyt.

Bevaringsværdi er ikke "et slag på tasken". Der er udført en grundig analyse af Center for Bygningsbevaring efter den såkaldte Save-metode – et dansk system der har bredt sig til store dele af Europa. Bygningerne registreres efter fem kriterier: Arkitektonisk værdi, kulturhistorisk værdi, miljømæssig værdi, originalitetsværdi og tilstand. De tildeles herefter karakterer fra 1 til 9. 1 er det højeste og fra 1 til 4 anses for bevaringsværdigt. De enkelte bygninger beskrives, og der gives gode råd.

Her os er der registreret 59 bygninger. Heraf er 21 bevaringsværdige. De fleste af de øvrige får bemærkningen "kan opgraderes". Det kan oftest ske for små midler ved en beskeden indsats som reparation af murværket og isættelse af passende døre og vinduer.

Flere steder anbefales nedrivninger af upassende tilbygninger, og vellykket byfornyelse roses.

Ak ja, alt kunne have været så godt, men desværre har vi haft en gøgeunge i reden – en brugsgøg, og gøge har det jo med at skubbe alt

omkring sig ud af reden. Det ses allerede alt for tydeligt omkring brugsen, hvor gadeforløbet er ødelagt. Havde man så i det mindste markeret det med vejtræer, men vi må nøjes med genbrugscontainere – og genbrug er jo godt.

Inden nogle få billeder vil jeg slutte med et citat af Poul Henningsen PH. Han designede ikke blot PH-lampen og skrev skrappe revyviser. Han kæmpede også hele sit liv – forgæves - for at få politikerne til at vise mod til at styre udviklingen ved hjælp af planlægningen, i stedet for at lade sig styre af ”udviklingen.”

Han skrev om byen: ”Vi tilbød fremtiden, men et par kræmmere tilbød 5 øre straks, og du valgte med hele din kræmmersjæl 5-øren, men husk, at det var os der elskede byen.”

Billeder-----

Bemærk at det der er karakteristisk for Hovedgadens harmoni er bygningshøjden, de symmetriske saddeltage belagt med sort skiffer eller rødt lertegl. Bemærk de fine kirkeomgivelser og brugsens brud på gadeforløbet til fordel for en asfaltørken af en parkeringsplads her i vores kommune, der jo ellers gerne markedsfører sig som grøn og bæredygtig.

Ødelægge meget ved dårlig planlægning og elendig arkitektur.

Arkitektur er ikke ligegyldig for trivsel.

Netto på den gale side - ingen synergieffekt.

Nu lukker og slukker vi så med Søtorvet.

Torvebyen Iværksætterhus-----

Vi går lige om lidt over til Hvidsø.

Når vi kommer tilbage er ordet frit. Der er mere kaffe på kanderne og Ole Mallings flotte luftfotoserie kører, og der er stadig adgang til for sidste gang at nyde den flotte udsigt fra kirketårnet.

Hvidsø ville hvis den havde ligget i en af nabokommunerne have været indgået i en bygningsregistrant som bevaringsværdig. Derfor lægger vi kransen her. Det ville stadig have været op til de folkevalgte, at bestemme om den måtte nedrives – og sådan skal det også være i et

demokrati – men en nedrivningstilladelse ville have krævet en offentlig høring herunder af museet, for at sikre at de folkevalgte havde et seriøst beslutningsgrundlag, men så langt er vi ikke nået endnu her i Lejre. Vi lægger kransen ved hoveddøren fordi Saverapporten anbefaler, at den fine originale dør bevares. Den er sjælden.

Jeg lægger nu kransen, og beder om et minuts stilhed.

Herefter synger vi Hvalsøs Fremskridtssang, så højt at det kan høres helt til rådhuset. Vi får først første vers af nogen der kan melodien. Derefter starter vi sammen forfra.

Sangen

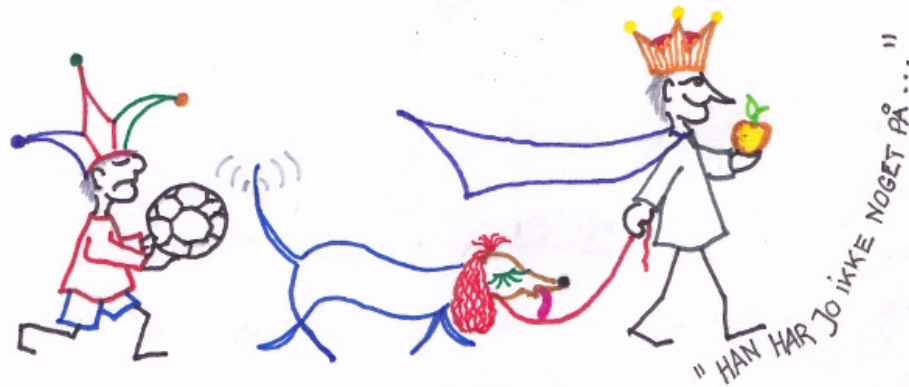
Tilbage

Hvalsøs Fremskridtssang

Her er Hvalsø, gammelt, fattigt
Hør, vor fremskridtssang dog klinger
Fjern det gamle lort, profitten
snart mod himlens hvælv sig svinger

Her er skønt, når Netto spejler
sig i Faktas glasfacade
Søarkadens boligmasse
kroner byens hovedgade

Skønt, når solen går i hav og
farver enge gyldentrøde
Når langs gadens nye huse
Remas grå facade gløde

Ud med gammelt, ind med nyt, så
syner Hvalsø ung og lækker
og kan ikke skelnes fra de
andre åndsforladte flækker

Tekst: Helene Vindsmark

Melodi: Ernst Kiørbye 1922 For en fremmed barsk og fattig